

El paisatge futur ja és present al Camp
María Goula

El Camp, com tots els territoris productius pròxims a la costa, ha experimentat canvis rellevants, com per exemple l'augment infraestructural suport de la mobilitat contemporània, l'aparició de peces de mida rellevant i geometries juxtaposades a les ja existents, la fragmentació paisatgística que comporta, l'abandó de l'agricultura i, finalment, temes comuns d'àrees rurals, com per exemple la sobreexplotació agrícola en detriment d'àrees naturals, la incompatibilitat i monofuncionalitat de la indústria, amb el resultat, sobretot, de la desestructuració de les capes significatives d'un territori rural en procés de transformació.

Imaginar escenaris del futur creixement del territori del Camp pel paisatge depèn de la identificació i revelació d'una estructura de paisatge que podrà ser una base per a un projecte territorial global.

La imatge emesa sobre el Camp és una imatge genèrica que es construeix des d'uns valors representatius: els patrons agrícoles, les seves geometries i estacionalitats, sempre un pla que es projecta en un fons geogràfic permanent.

El paisatge relacionat amb l'aigua no apareix, bé perquè no es valora o possiblement perquè en el Camp és un bé escàs que, en general, s'ha valorat amb criteris funcionals i econòmics i no ambientals o de percepció. Es podria dir que aquesta valoració és deguda al fet que els elements que estructuren el sistema hídric, les rieres, són, en realitat, el drenatge del territori; o són camins àrids, encaixats entre parcel·les, o són barrancs profunds i estrets sense visibilitat, són paisatges ocults. El riu, com a típic riu mediterrani i, a més a més, força explotat, té una imatge que no coincideix amb els valors que acostumem a atribuir a l'aigua, és a dir, una imatge de frescor, verdor i vegetació exuberant. Els paisatges valorats del Camp són paisatges domèstics, és a dir, que vinculen els subjectes amb itineraris i narratives personals. Però no són valorats com a potencials paisatges turístics, i tampoc no estan planificats i gestionats per fer compatible el lleure, la pedagogia i la productivitat.

El curs es va centrar en els paisatges del Camp, els que es contenen dins d'un quadre allargat que comença a la falda de les muntanyes i arriba fins al riu de Gaià, situant així el Francolí (i l'estació de l'AVE a la Secuita) en un lloc més o menys central, i des de Valls fins al mar, posant èmfasi en diversos temes, com per exemple:

- les peces agrícoles, que donen la imatge predominant del Camp,
- el sistema hídric, els dos rius i les rieres,
- el paisatge fragmentat amb la imatge esborrada que acompanya les infraestructures, i per això condiciona la imatge del lloc,
- el paisatge de les perifèries de les ciutats i dels pobles, ple de vestigis rurals, una mena de figures en un fons cada vegada més difús,
- el paisatge que conforma l'espai lliure dels polígons industrials, aliè a les estructures del voltant, en expectativa, àrid i moltes vegades hiperdimensionat,
- i, finalment, el paisatge ja desaparegut de la costa, sense possibilitat d'estructuració i connectivitat real amb els processos que ho han generat.

L'estructura hídrica (rieres, torrents, barrancs i, evidentment, el riu Francolí) s'identifica com un sistema persistent, poc valorat, interromput, explotat i, a la vegada, com una potencialitat per estructurar els paisatges existents i millorar els patrons constructius d'àrees d'usos no rurals.

Les rieres, com a línies de diferència, poden incidir en el projecte de nous paisatges híbrids (funcionals i de lleure), i per això més complexos (paisatges d'intensitat), vinculant elements patrimonials d'una arqueologia rural i hidràulica, millorant àrees.

Estratègies d'intervenció

Les respostes s'han mogut en un ampli ventall:

- Des de les més esperades, com crear una nova estructura de sistemes de verd en l'àmbit perifèric de la ciutat de Reus, en consonància amb el sistema urbà d'espais lliures ja consolidat; la identificació de zones de valor paisatgístic amb potencialitats pedagògiques o turístiques, i del seu potencial connector amb el sistema de corredors geogràfics integrat en aquest sistema o en la riera de la Selva i Vilallonga del Camp; l'ampliació dels itineraris rurals, vinculant-los amb els elements i àrees d'interès patrimonial o de lleure, ja que l'espai rural és accessible però no fàcil de recórrer i gaudir, facilitant la mobilitat a peu i en bicicleta;
- fins a temes de conservació i integració de patrons significatius i, naturalment, idees de preservació de l'estructura hídrica i la potencial connectivitat dels sistemes naturals. Aquesta tendència en el curs s'il·lustra millor a partir de la idea del parc fluvial del Francolí com a espai estructurador de la imatge i com a suport variable però, sobretot, aglutinador d'activitats d'oci, i, a més a més, com a oportunitat per qüestionar i erosionar els límits amb la indústria.

Algunes idees més

Projectar nous mosaics mixtos

El secà en nous mosaics mixtos, és a dir, les peces de secà combinades amb bosc existent o amb futures plantacions per a la diversitat ambiental i paisatgística. Aquests nous mosaics, per ser viables, s'haurien d'injectar amb activitats potencialment turístiques, però també podrien constituir un escenari que condicionaria futurs creixements, sobretot en els punts de més accessibilitat propers a l'estació. A més, aquest argument de diversitat ambiental va servir per proposar la preservació d'il·les de secà properes a àmbits ja convertits en regadiu, sobretot quan la topografia del lloc es veu amenaçada per modificacions greus i, a més a més, abunden els murs de pedra seca.

L'aigua: augmentar la humitat en el Camp; l'aigua com a recurs visible. El regadiu s'hauria de considerar com a recurs d'humidificació del territori, sense les limitacions que provoca la seva aplicació com a recurs exclusiu per a l'agricultura. S'ha de tornar a pensar en l'aigua com a element per donar més confort i més ombra; en definitiva, per tornar a «civilitzar» el paisatge agrícola amb la potenciació dels marges naturals, marges que cada vegada més es considera que recolzen l'augment de la complexitat ambiental i paisatgística del lloc. Un projecte d'humidificació del Camp aprofitant la topografia per a la recollida d'aigua, i unes plantacions per fer recognoscibles les rieres com a estructures de connectivitat i de diversitat ecològica i, a la vegada, com a espais d'oportunitat d'un lleure tranquil alternatiu a la costa. El curs, però, va acabar amb algunes certeses que en justifiquen el títol, com per exemple: cap aparcament sense arbres, cap desenvolupament industrial sense oferir la gestió d'una àrea humida o boscosa, i, sobretot, que treballar en el Camp significa entendre la riquíssima cultura rural reflectida en el paisatge de forma tangible i, també, buscar la imatge del seus paisatges i entendre a partir de quins elements es construeix, i com una lectura des de la imatge pot arribar a definir criteris de planejament.

C O N J U N T D E V A L L O R S A L C A M P

